

Европейска
комисия

Вашите права на социална сигурност

в Унгария

Информацията, предоставена в настоящия наръчник, е подготвена и актуализирана в тясно сътрудничество с националните кореспонденти на Системата за взаимно информиране за социалната закрила (MISSOC). Повече информация за мрежата MISSOC е достъпна на адрес: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=bg&catId=815>

Настоящият наръчник предоставя общо описание на режима на социална сигурност в съответните държави. Допълнителна информация можете да получите от други публикации на Системата за взаимно информиране за социалната закрила (MISSOC), които са достъпни на горепосочената интернет страница. Също можете да се свържете с компетентните органи и институции, посочени в приложение към настоящия наръчник

Европейската комисия и всички лица, действащи от името на Комисията, не носят отговорност за ползването на информацията, която се съдържа в настоящата публикация.

СЪДЪРЖАНИЕ

Глава I: Въведение, организация и финансиране	5
Въведение.....	5
Организация на социалната закрила.....	5
Финансиране.....	7
Глава II: Здравни грижи	9
Кога имате право на здравни грижи?	9
Какво е покритието?	9
Как се осъществява достъпът до здравни грижи?	11
Глава III: Парични обезщетения за болест	12
Кога имате право на парични обезщетения за болест?	12
Какво е покритието?	12
Как се осъществява достъпът до парични обезщетения за болест?.....	12
Глава IV: Обезщетения за майчинство и бащинство	13
Обезщетения за майчинство и бащинство.....	13
Какво е покритието?	14
Как се осъществява достъпът до обезщетения за майчинство и бащинство?	14
Глава V: Обезщетения за инвалидност.....	15
Кога имате право на обезщетения за инвалидност?	15
Какво е покритието?	16
Как се осъществява достъпът до обезщетения за инвалидност?	16
Глава VI: Пенсии и обезщетения за старост	17
Кога имате право на обезщетение за старост?	17
Какво е покритието?	19
Как се осъществява достъпът до обезщетения за старост?.....	20
Глава VII: Обезщетения за преживели лица	21
Кога имате право на обезщетения за преживели лица?	21
Какво е покритието?	22
Как се осъществява достъпът до обезщетения за деца?.....	23
Глава VIII: Обезщетения при трудови злополуки и професионални болести.....	24
Кога имате право на обезщетения за трудови злополуки и професионални болести?	24
Какво е покритието?	24
Как се осъществява достъпът до обезщетенията за трудови злополуки и професионални болести?	25
Глава IX: Семейни обезщетения	26
Кога имате право на семейни обезщетения?	26
Какво е покритието?	28
Как се осъществява достъпът до семейни обезщетения?	28
Глава X: Безработица	30
Кога имате право на обезщетения за безработица?.....	30
Какво е покритието?	30
Как се осъществява достъпът до обезщетения за безработица?	31
Глава XI: Минимални средства	33
Кога имате право на обезщетения във връзка с минимални средства?.....	33
Какво е покритието?	34
Как се осъществява достъпът до обезщетения за минимални средства?.....	34
Глава XII: Дългосрочни грижи.....	36
Кога имате право на дългосрочни грижи?.....	36
Какво е покритието?	36
Как се осъществява достъпът до дългосрочни грижи?	37

Приложение: Полезни адреси и интернет страници 38

Глава I: Въведение, организация и финансиране

Въведение

Унгарската система за социална сигурност предлага защита при болест, майчинство, старост, инвалидност, професионална болест и нараняване, трудова злополука, за наследници, образование на деца и безработица.

Всички лица, заети по възмездно правоотношение и приравнените на тях, са осигурени срещу всички рискове. Тези лица включват работещи на трудов договор (включително тези в публичната администрация), самостоятелно заети лица (включително членове на кооперативни дружества), някои групи приравнени лица, лица, получаващи субсидия за доход, обезщетение за търсене на работа и помощ за търсене на работа преди пенсия.

Всяко лице автоматично се присъединява към схема за социална сигурност при постъпване на работа. Самостоятелно заетите лица се регистрират сами, а работодателите регистрират своите служители в компетентното местно бюро на службата за данъчно облагане и финанси и/или в компетентните организации за социално осигуряване, според случая. Работодателите и служителите плащат вноски. Всеки, който доброволно внася вноски в системата за социално осигуряване може да подпише споразумение с компетентната институция за социално осигуряване. Съгласно новия закон след 3 ноември 2010 г. вторият стълб вече не е задължителен. До 1 март 2011 г. законът предоставяше свободен избор на задължително осигурените в 1^{-ви} и 2^{-ри} стълб да продължат членството си в 1^{-ви} стълб или доброволно да останат единствено във 2^{-ри} стълб. В последния случай след своето решение лицата, осигурени само във 2^{-ри} стълб, не придобиват допълнителни права съгласно 1^{-ви} стълб, но не губят придобитите преди това права. Системата на задължителното осигуряване остава предимно публична. Унгария се върна към двустълбова пенсионна система, която се базира на система на задължително социално осигуряване, от една страна, и доброволни спестявания, от друга страна.

Икономически неактивните пребиваващи в страната лица заплащат фиксирана сума от 6390 HUF (22 €), за да бъдат осигурени срещу здравни рискове.

Организация на социалната закрила

Съществуват пет основни клона на социалното осигуряване в Унгария. Пенсиите и здравните услуги (включително задължителната система за трудови злополуки) се класифицират като социално осигуряване. Другите три клона са осигуряването за безработица, системата за семейна подкрепа и системата за социално подпомагане.

Управлението, организацията и администрирането на унгарската социалноосигурителна система са централизирани. Услугата за социални обезщетения е децентрализирана.

Здравно осигуряване

В Унгария съществува само един вид здравно осигуряване. Министерството по човешките ресурси (*Emberi Erőforrások Minisztériuma*) отговаря за здравното

осигуряване и здравния сектор. Министерството наблюдава дейностите на всички осигурители, здравноосигурителни фондове и доставчици на здравни услуги по отношение на обезщетенията за здравеопазване и разследва жалби, свързани с процедурите, които здравноосигурителните агенции следват. Националният здравноосигурителен фонд (OEP) функционира чрез своята централна служба и разработените здравноосигурителни фондове в 19-те области на страната. Законът определя правния статут, който гарантира *ipso facto* задължително осигурително покритие. Работодателите трябва да декларират своите служители и да плащат национални осигурителни вноски за тях на компетентния данъчен орган, който предава информацията, свързана с техните осигурителни права на компетентните здравноосигурителни фондове на държавно ниво. Здравните услуги могат да се получават от определени доставчици на здравни услуги, включително частни доставчици, сключили договор с Националния здравноосигурителен фонд (*Országos Egészségbiztosítási Pénztár, OEP*).

Пенсионно осигуряване

Законово установеното пенсионно осигуряване беше цялостно реформирано през 1997 г. То започна да функционира на 1 януари 1998 г. Системата се състои от два стълба. Реформираният *първи стълб* остава задължителната държавна пенсия, която се управлява публично и се финансира на база плащане в движение. Пенсионната осигурителна схема от *първия стълб* се наблюдава от Министерството по човешките ресурси (*Emberi Erőforrások Minisztériuma*) и се управлява от Централната администрация национално пенсионно осигуряване (CANPI) (*Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság, ONYF*), и от дирекциите за пенсионно осигуряване на регионалните държавни служби. Дирекцията за изплащане на пенсии, специален орган, свързан с Централната администрация за национално пенсионно осигуряване, по принцип отговаря за изплащането на всякакви видове пенсионни обезщетения на пенсионери (без втори стълб). Системата на задължителното осигуряване остава предимно публична. Унгария се върна към *двустълбова* пенсионна система, която се базира на система на задължително социално осигуряване, от една страна, и доброволни спестявания, от друга страна.

Останалата част от втория стълб е доброволна от 3 ноември 2010 г., финансирана и управлявана изцяло от няколко лицензирани независими частни пенсионни фонда, които са под надзора на Унгарския финансов надзорен орган (*Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete*).

От 1 януари 2012 г. вариантите за ранно пенсиониране, с изключение на „40 годишен допустим стаж за жени“ (*jogosultsági idővel NOK 40 EV*), се изваждат постепенно от пенсионната система. Предишните варианти за ранно пенсиониране се превръщат в социални придобивки, така нареченото „обезщетение за ранно пенсиониране“, затова вече не се считат за пенсии като обезщетение, заместващо дохода в напреднала възраст.

Считано от 1 януари 2012 г. обезщетенията за лица, получаващи пенсия за инвалидност в предпенсионна възраст, са трансформирани в здравна осигуровка – инвалидни или рехабилитационни обезщетения; а обезщетенията за лица, получаващи пенсия за инвалидност в пенсионна възраст, са трансформирани в пенсия за старост.

Осигуряване за безработица

Схемата за безработица също е на осигурителна основа, при нея както работодателите, така и служителите плащат вноски. Съществуват както активни,

така и пасивни мерки на пазара на труда за насърчаване на заетостта и за обезпечаване на безработните. Услугите за назначение са достъпни за всички пребиваващи в страната лица, включително за жители на страни от ЕИП независимо от осигурителното правоотношение. Министерството на националната икономика (*Nemzetgazdasági Minisztérium*) отговаря за осигурителната система за безработица. Институционалната структура на унгарската система за политика за заетост може да бъде разделена на два основни вида: *Органи на самоуправлението* от една страна и *административни органи* от друга. Националната служба за заетост е административният орган на системата за заетост. Тя включва Националната служба по труда (*Nemzeti Munkaügyi Hivatal*), Ведомствените центрове по труда, местните офиси на Ведомствените центрове по труда и Ведомствените центрове за развитие и обучение на работна ръка. Органът на самоуправление е Националният икономически и социален съвет, ръководният орган на Фонда за пазара на труда и Регионалните съвети по труда.

Система за семейно подпомагане

Министерството по човешките ресурси (*Emberi Erőforrások Minisztériuma*) отговаря за семейните обезщетения. Системата за семейно подпомагане е универсална система, което означава, че всеки гражданин, който отговаря на изискванията, може да се включи в нея. Всеки гражданин, който има дете до определена възраст, може да има право на различни обезщетения за семейно подпомагане. Обезщетенията за семейно подпомагане се ръководят и администрират от Унгарската държавна хазна (*Magyar Államkincstár*) и Националният здравноосигурителен фонд (*Országos Egészségbiztosítási Pénztár*).

Система за социално подпомагане

Местните правителства управляват системата за социално подпомагане. Местните правителства отпускат различни обезщетения за социално подпомагане. Министерството по човешките ресурси (*Emberi Erőforrások Minisztériuma*) отговаря за надзора.

Финансиране

Обезщетенията за здравно осигуряване се финансират от Здравноосигурителния фонд (*Egészségbiztosítási Alap*). Неговите приходи идват от задължителни вноски за здравно осигуряване и данъчно облагане. Както работниците, така и служителите трябва да плащат вноски за здравно осигуряване. Ставката е 7% от брутното възнаграждение за работниците. Работодателите са задължени да плащат данък върху осигурителната вноска, от която Здравната каса има право на дял от годишните приходи според Закона за държавния бюджет. Не съществува таван за осигурителните вноски и те се плащат в службата за данъчно облагане и финанси. Самостоятелно заетите лица, които извършват допълнителни дейности или техни общи предприятия и които не са осигурени под друга форма или правоимащи лица са длъжни да плащат вноска за здравно осигуряване, ако те пребивават постоянно в Унгария от една година. В някои изключителни случаи близки членове на семейството на издръжка или техни съпрузи също са длъжни да плащат здравна вноска.

Задължителната пенсионна осигурителна схема от първи стълб се финансира от вноски и от определения дял от приходите от данъка върху осигурителната вноска според Закона за държавния бюджет, а доброволната частна пенсионна схема се финансира единствено от вноски. В пенсионната схема от първи стълб

има таван за осигурителните вноски на физическите лица, за осигурителните вноски от работодатели няма таван.

Схемата за безработица е също базирана на осигуровките система за плащане в движение.

Обезщетенията за семейно подпомагане се плащат от централния бюджет.

Общественото социално подпомагане представлява независеща от вноски, основана на проверка на доходите система, която се финансира частично от централния бюджет (80-95%) и частично от собствения бюджет на местните правителства (5-20%).

Глава II: Здравни грижи

Кога имате право на здравни грижи?

Бенефициерите на здравноосигурителната система попадат в две категории:

- притежателите на право, т.е. онези лица, които имат законоустановено задължение за плащане на вноски, т.е. общи служители, държавни чиновници, служители в обществени служби, доставчици на услуги и лица в други законни трудови правоотношения, самостоятелно заетите лица, работещи сами или в колективни организации, духовен персонал и членове на асоциации. Тези лица имат право на пълната гама здравноосигурителни обезщетения (парични обезщетения, обезщетения в натура и обезщетения за злополука). Тази категория включва също лица, получаващи помощ, докато търсят работа, които плащат пенсионни вноски върху своите обезщетения, макар да нямат право на парични обезщетения; и
- имащи право бенефициери, т.е. миньори, ученици, студенти, които учат през деня, пенсионери, хора с ниски доходи, които са достигнали пенсионна възраст, лица, получаващи парични обезщетения за майчинство и за социална закрила, лица, намиращи се в институции за лични грижи с настаняване, и лица, които трябва да плащат здравни вноски. Тези лица имат право единствено на непарични здравноосигурителни обезщетения.

Какво е покритието?

Лечение

Всяко здравноосигурено лице има право да получи всякакви грижи, които са необходими за неговото здравословно състояние. Като основно правило медицинските грижи в Унгария са безплатни. Ако лечението не е предписано от лекар или не се предоставя чрез обичайната болнична система, или ако лицето избере лекар, различен от определения от здравната система, таксите на доставчика на грижи се заплащат от пациента. Лицето може също така да заплати част от разходите за лекарства и медицински принадлежности.

Лекарства

Лекарства, предписани в лечебно заведение, са безплатни. Също така Националният здравноосигурителен фонд (ОЕР) покрива част или всички разходи, когато предписаното лекарство е включено в списъка за възстановяване на средства. Правилата, свързани с възстановяването, са заложи в министерски указ:

- стандартни категории за възстановяване на средства: 80%, 55%, 25% (в случай на болнични лекарства, медицинските продукти трябва да бъдат включени за възстановяване на средствата с минимум 0% субсидия);
- увеличеното ниво на категориите за възстановяване на средства (90%, 70%, 50%) и пълното възстановяване (100%) е свързано със специфични терапевтични показания. Размерът на субсидията може да варира в зависимост от сериозността на заболяванията. В случай на някои хронични заболявания или други сериозни заболявания, субсидията е 100%, но в този случай трябва да се плати такса от 300 HUF (€ 1,05).

Стоматологично лечение

В Унгария по принцип се заплаща единствено цената за обичайно посещение за основни зъболекарски услуги. Стоматологичното лечение е бесплатно за лица до 18 години; студенти, възрастни хора (60+) и бременни жени (от момента на установяване на бременността до 90 дни след раждане)) плащат цената за обичайно посещение. Всяко лице заплаща също техническите разходи, свързани със стоматологичното лечение. Съгласно споразумението с Националния здравноосигурителен фонд социално-осигурителната система покрива единствено спешни случаи на стоматологично лечение за правоимащото лице.

Ранна диагностика и профилактични прегледи

Всяко лице, което има задължителна здравна осигуровка, покриваща ранна диагностика и профилактични прегледи има право на такива прегледи при определени условия (определени според възрастовата група) и на определени интервали. Дадено лице или лекар може да изиска скрининг прегледи, когато се касае за обществен здравен проблем се изпращат персонални уведомления за посещение на всички засегнати лица. Прегледите за ранна диагностика — с определени изключения — са доброволни, тъй като те са в личен интерес на индивида. Профилактичните грижи се предоставят най-вече от семейния лекар.

Медицинските сестри също играят роля, по-специално по отношение на информирането на хората за скрининг прегледите, както и училищните лекари и медицински сестри, а някои от прегледите попадат в отговорностите на съответните специалисти. За да се гарантира ефективността на профилактичните грижи в някои случаи ранната диагностика или скрининг прегледите могат да бъдат предварително условие за безплатно лечение, в противен случай на хората може да се удържа такса за лечение, ако те не са се възползвали от ранна диагностика/скрининг прегледи. За тези прегледи не се удържа такса за консултация.

С цел превенция от 1 януари 2012 г. пушенето е забранено във всички закрити обществени места, включително работни места, ресторанти, барове и кафенета с изключение на специално предназначенията за тази цел помещения за пушене, каквито вече съществуват.

Домашно лечение

Домашното лечение има за цел намаляване на броя пациенти, които трябва да бъдат приети в болница и предоставяне на по-състрадателни грижи. Дадено осигурено лице може да се лекува вкъщи от професионалисти, които са подписали договор с НАЦИОНАЛНИЯ ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛЕН ФОНД за предоставяне на такива услуги. Тези обезщетения не са достъпни като помощ, ако не са предписани от специалист. Грижите по домовете са с покритие за същата продължителност като лечението за същото състояние в болница.

Болнични грижи

Стационарната специализирана помощ се предоставя в различни видове организации, т.е. институции (хронична, рехабилитация или здравни грижи), болници, национални институции (високо специализирани грижи), университетски клиники и дневни болници.

Пациентите, които се лекуват в болници, получават следните услуги срещу фиксирана дневна такса:

- диагностични прегледи, свързани със заболяването;
- лечение, предписано от лекар, включително хирургични операции, терапевтично оборудване, използвано за тях и протези;
- медикаменти, кръвни тестове, превръзки и лечебни аксесоари;
- терапевтични грижи;
- консултации относно храненето и здравословния начин на живот;
- храна като част от диета, предписана от лекаря;
- грижи в санаториум, докато това се налага от тяхното състояние в зависимост от наличието и свързаните етични и професионални съображения.

Здравната осигуровка на пациента покрива също част от разходите за даден апарат, предписан като необходим, и част от разходите за неговото наемане и поправка. Болничните и клиничните грижи могат да покриват няколко вида грижи, включително диагностика, лечение, рехабилитация и санитарни грижи. Те могат да бъдат непрекъснати или периодични, т.е. отделен епизод или постепенно лечение, като могат да се обхванат и последващи грижи за определен период от време. За някои заболявания съществува списък на чакащите за лечение; в тези случаи пациентите трябва да изчакат своя ред. Списъците на чакащите се публикуват на интернет страницата на доставчиците на здравни грижи. Дадено лице, чието здравословно състояние се влоши, трябва да се прегледа повторно и в резултат на това списъкът на чакащите може да се промени.

Медицински принадлежности

Правилата за възстановяване на средства за медицински принадлежности се определят със закон. Информацията относно възстановяването на средствата за медицински принадлежности се публикува в Бюлетина на Националния здравноосигурителен фонд. Медицинските принадлежности трябва да са предписани от лекар за даден пациент, за да има право на възстановяване на средства. Размерът на сумата за възстановяване се определя като процент от цената (98/90/80/70/60/50 или 45%) За медицински уреди в най-високата категория на възстановяване, всяко плащане над 5000 HUF (€ 18) се поема от Националната здравноосигурителна каса.

Как се осъществява достъпът до здравни грижи?

Може да се прави избор между лекари (назначени на работа или с които е сключен договор). Пациентите трябва да се регистрират при един общопрактикуващ лекар. Не съществуват географски ограничения. Пациентите имат право да сменят лекаря си веднъж годишно (или по-често, ако това е обосновано).

За общи здравни грижи можете да посетите всеки лекар, с който Националният здравноосигурителен фонд е сключил договор. За грижи от вторично ниво с или без болнично лечение вие трябва да посетите определения специалист или институция, които обслужват декларираното от вас място на пребиваване. Ако съответният практикуващ лекар е ваш семеен лекар, трябва да се обърнете към институцията, която обслужва района, в който той или тя живее или практикува.

Глава III: Парични обезщетения за болест

Кога имате право на парични обезщетения за болест?

Осигурените лица и майките, които се грижат за болно дете и които не са в състояние да работят, имат право на обезщетения за болест.

Какво е покритието?

Обезщетение при неработоспособност (*Távolléti díj betegszabadság*) в размер на 70% от дневното брутно възнаграждение се заплаща от работодателя за период до 15 работни дни на година. Изчислението е въз основа на brutния среднодневен доход (освен в случай на рискова бременност).

Обезщетение за болест (*Táppénz*) може да бъде отпуснато най-много за една година, ако лицето е валидно осигурено. Размерът на това обезщетение е 60% от brutния среднодневен доход до двойния размер на brutната минимална надница (156 000 HUF (547 €)).

Как се осъществява достъпът до парични обезщетения за болест?

Неработоспособността трябва да се удостовери от лекар. Не съществува формално времево ограничение за това. Лицето трябва да се преглежда редовно (според решението на лекаря).

Компенсацията се изплаща от здравноосигурителната служба на регионалните държавни служби в рамките на 30 дни или от корпоративната служба за социално осигурителни плащания в деня на заплащането (работодател с над 100 наети на работа служители трябва да създаде вътрешна служба за социалноосигурителни плащания).

Глава IV: Обезщетения за майчинство и бащинство

Обезщетения за майчинство и бащинство

Обезщетение за бременност и раждане

Обезщетението за бременност и раждане се изплаща на жени, които през двете години, предхождащи раждането на тяхното дете, са били здравноосигурени най-малко 365 дни и които са родили:

- докато все още са осигурени (например докато работят на трудов договор);
- в рамките на 42 дни от изтичане на тяхното осигурително покритие;
- в рамките на 42 дни след изтичане на тяхното осигурително покритие по време на изплащане на обезщетението за болест в резултат на трудова злополука (*Baleseti táppénz*) (или в рамките на 28 дни след прекратяване на изплащането);
- след изтичане на тяхното осигурително покритие по време на изплащане на обезщетението за болест (*Táppénz*) (или в рамките на 28 дни след прекратяване на изплащането).

Помощта се изплаща и на жена, която полага приемни грижи за дете, което възнамерява да осинови, ако тя отговаря на тези условия към деня, в който детето е поверено на нейните грижи. В този случай помощта се изплаща за периода от деня, в който детето е било поверено на нейните грижи, до края на законово установения период на отпуска по майчинство.

Тази помощ не се изплаща, когато осигуреното лице:

- получава пълната си заплата по време на своя отпуск по майчинство за периода, през който и се изплаща тази пълна заплата;
- практикува възмездна заетост – с изключение на възнаграждение за услуги, обхванати от лицензионни права или хонорари, освободени от данък общ доход – или извършва възмездна дейност, за която се изисква официално разрешително.

Ако осигуреното лице получава част от своята заплата по време на отпуска си по майчинство, тя има право на обезщетение за бременност и раждане за размера на остатъка.

Помощ при раждане

Помощ за раждане на дете се отпуска на жени, родили и пребиваващи законно в Унгария, на осиновители, попечители, или бащата в случай на смърт на майката. Помощ за раждане на дете не се изплаща на родители, които са дали съгласие за даване на детето за осиновяване преди неговото раждане. Новородено дете, което е оставено за осиновяване на основата на окончателно решение на органа за попечителство, се включва в системата за защита на децата.

Какво е покритието?

Обезщетение за бременност и раждане

Майките имат право на обезщетение за бременност и раждане по време на отпуск по майчинство за не повече от 168 дни. Максималният отпуск по майчинство е 24 седмици, четири от които трябва да се използват, доколкото е възможно, преди предвидената дата на раждане. Обезщетението за бременност и раждане е равно на 70 % от среднодневния доход през календарната година, предхождаща първия ден на отпуска по майчинство. То се изплаща по време на този отпуск на майката или на жената, която възнамерява да осинови детето, и която отговаря на посочените по-горе условия.

Конкретни характеристики на това обезщетение:

- периодът, през който се изплаща обезщетение за бременност и раждане се кредитира от осигуровката за пенсия за старост;
- жените, които получават обезщетение за бременност и раждане, имат право на здравни услуги (например болнични и амбулаторни грижи в здравни заведения) със същите права като изцяло здравноосигурените лица;
- помощта за бременност и раждане на лица, които трябва да платят за поддръжка или които неправомерно са получили здравноосигурителни обезщетения, ще бъде намалена най-много с 33 %;
- обезщетението не трябва да се възстановява, ако получателят е студент във висше учебно заведение, който получава обезщетение за бременност и майчинство към първия ден на текущия семестър (период за лекции) и който участва в програма за основно обучение, курс за допълнително обучение, курс за обучение за напреднали или специализиран курс за обучение в акредитиран факултет.

Помощ за раждане

Помощта за раждане на дете представлява еднократно плащане на сума в размер на 225 % от минималната пенсия за старост или на 300 % за дете при раждане на близнаци.

Как се осъществява достъпът до обезщетения за майчинство и бащинство?

Изплащането на помощ за раждане на дете зависи от преминаването на най-малко четири медицински прегледа за родители (един в случай на преждевременно раждане) или от съдебно решение *res iudicata* за осиновяване или попечителство в рамките на 180 дни от раждането. При подаване на заявлението следва да се представят доказателства за пребиваване в Унгария.

Глава V: Обезщетения за инвалидност

Кога имате право на обезщетения за инвалидност?

В края на 2011 г. Парламентът прие нов Закон за обезщетенията за лица с променена работоспособност. Новият закон има за цел да осигури социална реинтеграция, заетост и рехабилитация, фокусирана върху работоспособността, въз основа на останалите и подлежащи на подобряване способности на лицата с променена работоспособност. Освен това Законът регламентира заместването на липсващите доходи. Фокусът е върху останалата работоспособност и има за цел да върне на пазара на труда лицата с променена работоспособност.

Според новите правила, бившата пенсия за инвалидност (rokkantsági nyugdíj), пенсията за инвалидност поради злополука (baleseti rokkantsági nyugdíj), годишната помощ за рехабилитация (rehabilitációs járadék), редовните социални вноски за лицата с влошено здраве (rendszeres szociális járadék), пенсията за временна инвалидност (átmeneti járadék) и годишната помощ за увреждане на здравето за миньорите (bányász dolgozók egészségkárosodási járadéka) не се изплащат от 1 януари 2012 г. нататък. На тяхно място се дават нови помощи чрез новосъздадения комплексен метод за оценка.

Помощи за лица с променена работоспособност

Лицата, имащи право на обезщетения за лица с променен работоспособност, са следните:

- чието здравословно състояние се оценява на 60% или по-малко, и
- които са били осигурени за най-малко 1095 дни в рамките на 5 години преди подаване на искането,
- които не извършват платени дейности и
- които не получават редовни парични обезщетения.

Помощите за лица с променена работоспособност се полагат в следните два случая:

- лицето има право на обезщетение за рехабилитация, ако то може да бъде рехабилитирано. Рехабилитационната помощ може да бъде предоставена за срока, необходим за рехабилитация, в рамките на 3 години от началото на обезщетението.
- лице с променена работоспособност има право на обезщетение за инвалидност, ако не се препоръчва рехабилитация, лицето не може да бъде рехабилитирано или лицето навършва пенсионна възраст в рамките на пет години.

Помощите за лица с променена работоспособност са здравноосигурителни помощи.

Какво е покритието?

Помощи за лица с променена работоспособност

Сумата се базира на средния месечен доход и минимумът е определен в проценти от минималната работна заплата.

Рехабилитационна помощ:

- лица, за които рехабилитацията е възможна в рамките на очаквания период от време:
  - Размер: 35% от средния месечен доход;
  - Минимум: 30% от минималната работна заплата;
  - Таван: 40% от минималната работна заплата;

- лица, които се нуждаят от постоянна рехабилитация:
  - Размер: 45% от средния месечен доход;
  - Минимум: 40% от минималната работна заплата;
  - Таван: 50% от минималната работна заплата.

Помощта за хората с увреждания варира в зависимост от решението относно здравния статус и възможността за рехабилитация:

- Размер: 40-70% от средния месечен доход;
- Минимум: 30-55% от минималната работна заплата;
- Таван: 45% или 150% от минималната работна заплата.

Как се осъществява достъпът до обезщетения за инвалидност?

Правото на такива обезщетения се оценява от рехабилитационния орган, който провежда мултидисциплинарно изследване (т. нар. "комплексна оценка") на здравословното състояние и възможността за рехабилитация на заявителя.

От 1 януари 2012 г. обезщетенията за лица с променена работоспособност могат да бъдат заявявани без такса чрез съответните печатни или електронни формуляри за кандидатстване на новосъздадените рехабилитационни органи на окръжната правителствена служба по местоживее на заявителя.

Заявителят може да бъде задължен да съобщи на рехабилитационния орган за комплексната оценка. Неспазването на това изискване може да доведе до прекратяване на процедурата.

В хода на комплексната оценка рехабилитационният орган разглежда здравословното състояние на заявителя и дали заявителят отговаря на изискванията за рехабилитация. Ако заявителят отговаря на изискванията, рехабилитационният орган издава решение за рехабилитация.

Обезщетенията за инвалидност и рехабилитация се изплащат от Дирекцията за изплащане на пенсии.

Глава VI: Пенсии и обезщетения за старост

Кога имате право на обезщетение за старост?

Унгарската пенсионна система беше реформирана основно през 1997 г. Системата се основава на два основни стълба:

- Между 1998 г. и ноември 2010 г.
  - първият стълб е система на задължително плащане в движение, финансирана от вноски, която е част от социалноосигурителната система. Той се управлява от Министерството на човешките ресурси и се администрира от Централната администрация на националното пенсионно осигуряване и неговите дирекции. Дирекцията за изплащане на пенсии отговаря за изплащането на всички пенсии, принадлежащи към първия стълб, и обезщетения от пенсионен тип.
  - вторият стълб съставляваше капитализираните задължителни частни пенсионни схеми, които се управляват от различни осигурителни дружества и взаимоспомагателни асоциации под надзора на Министерството за национална икономика.
- След 3 ноември 2010 г. задължителната пенсионна система стана публична. Унгария се върна към двустълбова пенсионна система, основана на система на задължително социално осигуряване, от една страна, и на доброволни спестявания, от друга страна.

Лицата, които са достигнали законово установената пенсионна възраст и са плащали необходимия брой години осигурителни вноски, имат право на пенсия за старост. Пенсионната възраст през 2009 г. е 62 години както за мъжете, така и за жените. Възрастта за пенсиониране се увеличава постепенно (с половин година за всяка възрастова група), считано от 2010 г., като достига 65 години през 2022 г. за лицата, родени през 1957 г. и след това. Първите лица, засегнати от това увеличение, са родените през 1952 г. Съответните възрасти за пенсиониране са следните в съответствие с различните години на раждане:

Година на раждане	Пенсионна възраст
Преди 1 януари 1952 г.	62
1952 г.	62,5
1953 г.	63
1954 г.	63,5
1955 г.	64
1956 г.	64,5
1957, г и след това	65

Възможно е да имате право на пенсия за старост, дори да продължавате да сте зает по трудово правоотношение до максималния таван на дохода, предвиден по закон. От 1 април 2007 г. пенсионерите, които са на заплата трябва да плащат пенсионни вноски върху своя доход. След 365 дни осигурителни плащания тяхната пенсия се увеличава с 0,5% от размера на базата на месечните вноски.

Според новите правила, влезли в сила на 1 януари 2012 г., помощите, предоставяни по закона за пенсионната система, са пенсиите за старост (само над

пенсионна възраст), „40 годишният допустим стаж за жени“ (*nők 40 év jogosultsági idővel*) и обезщетенията за преживяло лице.

Ранна пенсия за старост

Така нареченият „40 годишен допустим стаж за жени“ (*nők 40 év jogosultsági idővel*) за жените, които са придобили най-малко 40 години допустим стаж и са прекратили упражняването на възмездна дейност. Допустимият стаж се отнася за всеки период на извършване на възмездна дейност или на получаване на обезщетение за бременност и раждане (*Terhességi-gyermekágyi segély*), сума за грижи за дете (*Gyermekgondozási díj*), помощи за домашни грижи за дете (*gyermekgondozási segély*) и помощ за отглеждане на дете (*gyermeknevelési támogatás*) или на получаване на възнаграждение за полагане на грижи, свързани с отглеждане на дете (*Ápolási díj*). Най-малко 32 години възмездна дейност са необходими в допълнение към периодите на получаване на горепосочените обезщетения, свързани с отглеждане на дете; или са необходими 30 години възмездна дейност в случай на възнаграждение за полагане на грижи. Допустимият стаж се увеличава с 1 година след всяко дете, отгледано в домакинство, за жени, отглеждащи 5 или повече деца, с максимално намаление от 7 години.

От 1 януари 2012 г. предишните помощи за ранно пенсиониране, с изключение на „40 годишният допустим стаж за жени“ (*nők 40 év jogosultsági idővel*), сега са обединени като "обезщетения преди пенсионна възраст" (*korhatár előtti ellátás*). Следните лица имат право на тези помощи преди възрастта за пенсиониране:

- лица, които отговарят на условията за възраст и стаж, които се изискват за ранно пенсиониране (*Előrehozott öregségi nyugdíj*) или ранно пенсиониране с намалена сума (*Csökkentett összegű előrehozott öregségi nyugdíj*) преди 31 декември 2011 г.;
- жени, родени през 1953 г., които са достигнали 59-годишна възраст и които имат най-малко 37 години стаж преди началната дата на обезщетението преди пенсионна възраст, но не по-късно от 31 декември 2012 г.;
- лица, които имат право на предишната пенсия за ранно пенсиониране поради опасни условия на труд (*korkedvezményes öregségi nyugdíj*) преди началната дата на обезщетението в предпенсионна възраст, но не по-късно от 31 декември 2012 г.;
- лица, които имат право на миньорска пенсия (*bányásznyugdíj*) преди 31 декември 2011 г.;
- лица, които имат право на пенсия за старост за хора на изкуството преди 31 декември 2011 г.;
- лица, чието трудово правоотношение е прекратено преди 1 януари 2012 г. и които са били класирани за помощи за ранно пенсиониране на тази дата, при спазване на определени условия. За повече информация, вижте таблиците на MISSOC .

Лицата, които имат право на ранно пенсиониране поради опасни условия на труд, могат да претендират за обезщетение преди пенсионна възраст толкова години преди пенсионната възраст, колкото години за ранно пенсиониране са натрупали поради опасните условия на труд до 31 декември 2012 г., или ако началният ден на обезщетението е през 2012 г., до деня, предхождащ началния ден на това обезщетение.

Предпенсионни обезщетения

През 2005 г. на пазара на труда беше въведен нов инструмент, а именно **„Програма за премиЙни години“**, предназначен да позволи на хората в напреднала възраст да останат в активна заетост. Целта на програмата е да позволи на работниците и служителите в общественния сектор да се адаптират към пенсионирането, като им се даде възможност да продължат да работят на непълно работно време. Служители в общественния сектор, на които им остават до три години до пенсия и имат най-малко 25 прослужени години, могат да намалят своето работно време и да получават 70 % от предишната си заплата до навършване на пенсионна възраст. Този период се отчита за социалноосигурителните права. Това обезщетение може да се разглежда като форма на предпенсиониране.

Какво е покритието?

Размерът на пенсията зависи от следната надница и прослужените години (осигурителен период). Следната надница, която се използва като основа за изчисляване на пенсията за старост, се определя по принцип на базата на дохода, върху който се плащат пенсионни вноски между 1 януари 1988 г. и датата на пенсиониране. Към момента средната надница се изчислява на базата на нетната надница.

Възнаграждението от предходни години се умножава по съответен коефициент, за да достигне до нивото на втората година преди пенсиониране. От 2008 г. нетното осреднено възнаграждение за определени години се преизчислява, за да се приравни до нивото на годината, предхождаща годината на пенсиониране.

Минимална пенсия

Унгарската пенсионна система предвижда минимална пенсия в размер 28 500 HUF (100 €) на месец, като условието за получаване на право на такава пенсия е 20 години трудов стаж. Ако базата на усреднената вноска е по-малка от размера на минималната пенсия, пенсията е равна на 100% от средната месечна надница.

Пенсия с натрупване

Лица с най-малко 20 години прослужено време, които са достигнали пенсионна възраст, на които все още не е отпусната пенсия и които са продължили да работят най-малко 30 дни, имат право на увеличение на пенсията с 0,5 % от размера на пенсията за всеки допълнителен 30-дневен период. В този случай размерът на пенсията може да надвишава базата на осреднената месечна вноска.

Помощи при смърт

Унгарското законодателство предвижда два вида обезщетение: помощ за разходи по погребението и погребение за обществена сметка.

Помощ за разходи по погребението: местната администрация може да отпусне помощ за разходи по погребението на всеки, който поеме отговорност за погребение, макар да не е длъжен да го прави, или тъй като роднините на починалия не са в състояние да платят за погребението, без да застрашат своята издръжка или тази на семейството си. Тази помощ не може да бъде по-малка от

минималната месечна пенсия за старост за семейство, а за несемейни лица не може да бъде по-малко от 150 % от тази сума. Помощта за погребение не може да бъде по-малко от 10 % от разходите за най-евтиното погребение и може да покрива всички разходи, ако това би застрашило издръжката на заявителя или на неговото семейство.

Погребение за обществена сметка: кметът на общината, на чиято територия се намира мястото, на което е настъпила смъртта, трябва да осигури погребението на лицето за обществена сметка в рамките на 30 дни от съобщението за смъртта, ако няма кой друг да поеме тази отговорност, или ако отговорното лице не може да бъде открито или откаже да го направи. Разходите за погребението се възстановяват от общината по последно местопребиваване на починалото лице.

Как се осъществява достъпът до обезщетения за старост?

Кандидатстването за пенсии става посредством стандартен формуляр. Ако живеете в Унгария, можете да подадете формуляра във всяка дирекция на пенсионно осигуряване лично, по пощата или електронно. Формулярите за подаване на заявление могат да се изтеглят от интернет страницата на правителството (<http://www.onyf.hu>) или да се получат от всяка клиентска служба.

Ако живеете или пребивавате извън ЕС/ЕИП, трябва да подадете своето заявление в Дирекция "Пенсионно плащане". Ако заявлението не е подадено лично, подписът на заявителя върху печатния формуляр трябва да е удостоверен от нотариус или от унгарско консулство, или от местен орган.

Глава VII: Обезщетения за преживели лица

Кога имате право на обезщетения за преживели лица?

Наследниците на осигурено лице имат право на осигурителни обезщетения за наследници, при условие че починалият е имал необходимия осигурителен стаж или е получавал пенсия за старост или инвалидност преди смъртта. Лице, за което съдът докаже, че умишлено е причинило смъртта на осигуреното лице, няма право на обезщетение. Наследствените пенсии се изплащат на преживелия съпруг и децата на осигуреното лице, чиято смърт е причинена от трудова злополука (професионално нараняване).

Пенсия за преживял съпруг

Лица, които отговарят на изискванията за преживял съпруг (Özvegyinyugdíj) са тези, чийто съпруг е починал като пенсионер по старост, чийто съпруг

- е починал преди да достигне 22-годишна възраст и
- е натрупал стаж в следващите 180 дни след завършването на образованието си, или
- е натрупал общо най-малко 2 години трудов стаж,
- починал на възраст между 22-25 и е натрупал най-малко 4 години трудов стаж,
- починал на възраст между 25-30 и е натрупал най-малко 6 години трудов стаж,
- починал на възраст между 30-35 и е натрупал най-малко 8 години трудов стаж,
- починал на възраст между 35-45 и е натрупал най-малко 10 години трудов стаж,
- починал след достигане на възраст 45 години и е натрупал най-малко 15 години трудов стаж.

Лицата, чийто починал съпруг не е натрупал посочения по-горе стаж, но е натрупал необходимия трудов стаж за по-ниска възрастова група, също имат право на пенсия за преживяло лице, при условие че след тази дата до датата на смъртта е без прекъсване повече от 30 дена в неговия/нейния трудов стаж.

Временни и постоянни пенсии за преживял съпруг:

Временна пенсия за преживяло лице се дължи за 1 година или за максимум от 3 години, ако вдовицата/вдовецът се грижи за сираците.

Временната пенсия за преживяло лице се превръща в постоянна, ако съпругът:

- е над съответната възраст за пенсиониране, или
- се счита като човек с променена работоспособността, или
- има поне две малки деца (които имат право на помощи за сираци) от починалия.

Преживелият съпруг, на който другият съпруг е преминал обратно към държавна пенсионна схема от първи стълб от 3 ноември 2010 г. и 31 януари 2011 г. има право да избере между пенсия за преживял съпруг и ново обезщетение: анюитет на пенсия за преживял съпруг (özvegyi járadék). Размерът на анюитета на пенсията за преживял съпруг се базира на натрупаната сума.

Помощ за сираци

Всяко дете, включително дете от предишен брак или съвместно съжителство, отглеждано в същото домакинство по време на брака или съвместното съжителство, има право на помощи за сирак. Осиновено дете няма право на помощи след смъртта на биологичния си родител, освен ако не е осиновено от съпруга(та) на биологичния си родител.

Тази помощ се полага също и на братята и сестрите, внуците, правнуците и пра-правнуците, които са живели в едно домакинство с починалия, когато няма друг в семейството им, който е длъжен да се грижи за тях.

Пенсия за родител

Пенсия на родител на издръжка се плаща на всяко лице, чието починало дете е получавало пенсия за старост или инвалидност към момента на неговата/нейната смърт, или е имало право на такива пенсии, ако към момента на неговата/нейната смърт родителят е с увреждания или е в напреднала възраст (65 или повече години) и е бил в голяма степен зависим от детето по време на последната година от живота на последното.

Какво е покритието?

Пенсия за преживял съпруг

Временна пенсия за преживял съпруг обикновено се отпуска за период от една година от датата на смъртта на съпруга (до три години, ако преживелият съпруг се грижи за дете).

След изтичане на този период се полага постоянна пенсия за преживял съпруг, ако лицето е достигнало възраст, даваща му право на пенсия за старост (т.е. пенсионна възраст); или е с увреждания; или се грижи най-малко за две деца (или за дете с увреждане или хронично заболяване), които са деца на починалия. Тази постоянна пенсия се дължи също, ако горната ситуация се случи в рамките на 15 години след смъртта на починалия, ако е починал преди 1 март 1993 г. или в рамките на 10 години, ако е починал след 28 февруари 1993 г.

Временната пенсия за преживял съпруг е 60 % от размера на пенсията, която починалият е получавал или би имал право да получава. Постоянната пенсия за преживял съпруг също е 60 %, ако тя няма своя собствена пенсия, в противен случай тя е 30 % от пенсията на починалия.

Ако има повече от един бенефициер, пенсията за преживял съпруг се разпределя по равно между тях. Няма законоустановена максимална пенсия.

Помощ за сираци

Помощта за сираци се изплаща, докато бенефициерът достигне 16-годишна възраст или завърши редовното си обучение, до максимална възраст 25 години. Ако детето получи увреждания, докато все още има право на тази пенсия, то запазва това право, докато е с увреждане, независимо от възрастта си.

Има право дете, чийто родител е натрупал стажът, необходим за пенсия за преживяло лице преди неговата/нейната смърт, или е починал като пенсионер по старост.

Помощта за сираци е 30% от пенсията на починалия и 60%, ако и двамата родители са починали или ако преживелият родител е с увреждания. Към 2010 г. тази пенсия не може да бъде под 24 250 HUF (85 €). Дете, което има право на пенсия и от двамата родители, ще получи пенсията с по-голям размер.

Пенсия за родители

Родителската пенсия се изчислява по същия начин като пенсията за преживял съпруг при същите условия (60 %или 30 %). Ако има повече от един бенефициер, пенсията се разпределя по равно между тях. Няма законоустановена максимална пенсия.

Как се осъществява достъпът до обезщетения за деца?

Заявлението за отпускане на пенсия става чрез стандартен формуляр. Ако живеете в Унгария, можете да подадете формуляра във всяка дирекция за пенсионно осигуряване лично, по пощата или електронно. Формулярите за подаване на заявление могат да се изтеглят от интернет страницата на правителството (<http://www.onyf.hu>) или да се получат от всяка пенсионна клиентска служба.

Ако живеете или пребивавате извън ЕС/ЕИП, трябва да подадете своето заявление в Дирекция "Пенсионно плащане". Ако заявлението не е подадено лично, подписът на заявителя върху печатния формуляр трябва да е удостоверен от нотариус или от унгарско консулство, или от местен орган.

Глава VIII: Обезщетения при трудови злополуки и професионални болести

Кога имате право на обезщетения за трудови злополуки и професионални болести?

Унгарската здравноосигурителна система предоставя обезщетения за злополука на: осигурени лица и на такива с равнопоставен статут, независими работници (индивидуално или в група), които са пенсионирани или са навършили пенсионна възраст и получават пенсия за преживяло лице, или частни пенсионери, които участват в кооператив и са във възмездно правоотношение на заетост на базата на други трудови договори.

Осигуровката покрива всички наранявания и заболявания, причинени при работа, които са свързани с работата или са се появили на път за или от работа (трудова злополука), както и болести и влошаване на здравословното състояние на работника поради опасности, характерни за работното място (професионални болести). Професионалните болести са определени от правителството. Осигуровката не покрива нараняване или заболяване, появило се изключително поради поведението на жертвата.

Задължителните здравноосигурителни вноски, плащани от работници и служители, дават право на бенефициерите също на здравни обезщетения в случай на злополука. Това са:

- обезщетения в натура под формата на здравни грижи;
- парични обезщетения, като например обезщетения при злополука и помощ при злополука.

Какво е покритието?

Обезщетения в натура

Обезщетенията в натура включват обща медицинска помощ, 100 % покритие за лекарства, оборудване и здравни грижи, и определени видове безплатно лечение при зъболекар, свързани с болестта или телесното нараняване.

В допълнение към тях осигуровката покрива също: унгарски граждани, учащи редовно средно или висше образование, участващи в програми за професионално или друго обучение, лица, които се лекуват в социални терапевтични институции, затворници, доброволци, извършващи обществено полезен труд или дейности, и работници с временни разрешителни за работа.

Обезщетение за болест поради трудова злополука

Обезщетение за болест поради трудова злополука (*Baleseti táppénz*) се изплаща на лица, които в резултат на трудова злополука или професионална не са в състояние да работят и не могат да изпълняват нормалните си работни задължения без някакво помощно средство или поради своето здравословно състояние. Тези обезщетения, които се равняват на 100% от дохода (90% в

случай на злополука при пътуване) са гарантирани за една година, но могат да бъдат удължени за още една година, ако е необходимо.

Анютет при трудова злополука

Анютет при трудова злополука (*Baleseti járadék*) се изплаща на всяко лице, което в резултат на трудова злополука или професионално заболяване, страда от загуба на работоспособност над 13-15 % и няма право на обезщетение за увреждания. Ако загубата на работоспособност не е над 25%, помощта се плаща две години. В противен случай тя се плаща, докато лицето стане в състояние да работи отново. Размерът на тази помощ зависи от загубата на работоспособност и представлява 8, 10, 15 или 30% от средния месечен доход.

Пенсия за инвалидност, свързана с трудова злополука

От 1 януари 2012 г. тези обезщетения не могат да бъдат изплащани. Вж. [частта относно обезщетенията за инвалидност](#).

Как се осъществява достъпът до обезщетенията за трудови злополуки и професионални болести?

Новосформираният упълномощен рехабилитационен експертен екип извършва комплексна оценка на медицински, социални и трудови въпроси. На базата на тази оценка екипът взема решение за мащаба на увреждането на здравето, професионалната работоспособност, възможността за рехабилитация както и за насоките и продължителността на рехабилитацията.

Кандидатстването за обезщетения става посредством стандартен формуляр. Ако живеете в Унгария, можете да подадете формуляра във всяка агенция за управление на здравно осигуряване лично, по пощата или електронно. Формулярите за подаване на заявление могат да се изтеглят от интернет страницата на правителството (<http://www.oep.hu>) или да се получат от всяка служба за пенсионно управление.

Ако живеете или пребивавате извън ЕС/ЕИП, трябва да подадете своето заявление в Централната унгарска служба за регионална пенсия. Ако заявлението не е подадено лично, подписът на заявителя върху печатния формуляр трябва да е удостоверен от нотариус или от унгарско консулство, или от местен орган.

Глава IX: Семейни обезщетения

Кога имате право на семейни обезщетения?

В Унгария системата за семейна помощ включва следните обезщетения:

- семейна помощ;
- помощи за грижи за деца у дома;
- помощ за отглеждане на дете;
- помощ за раждане на дете;
- обезщетение за бременност и раждане;
- възнаграждение за грижи за деца.

Първите четири обезщетения се определят и изплащат от Унгарското национално министерство на финансите и неговите регионални служби; последните две обезщетения се определят и изплащат от Националния здравноосигурителен фонд и от неговите регионални офиси или от офисите за корпоративни социалноосигурителни плащания.

Семейна помощ

Тя представлява месечна помощ за образователни разходи и разходи за отглеждане на децата в дадено семейство. Бенефициерът може да бъде биологичният родител, съпругът/ съпругата на биологичния родител, осиновителят, приемният родител, ръководителят на стажант, настойникът или всяко друго лице, под чието попечителство временно е поставено детето. Бенефициерът може да подаде заявление за тази помощ за разходи за отглеждане от момента на раждане на детето и за дете, по-голямо от възрастта на започване на училище, за което е представено доказателство, че посещава училище или което е записано в обществено образователно учреждение на възраст до 20 години (в случай на специални образователни нужди на възраст до 23 години) и което живее под покрива на бенефициера. В случай на определен брой неизвинени отсъствия на детето от училище помощта трябва да бъде спряна. Студенти нямат право на такава помощ. Дете, което живее временно извън семейството, за да учи в Унгария или в чужбина, или с цел медицинско лечение, също се приема за живеещо у дома.

Помощ за грижи по домовете за деца

Помощта за грижи по домовете за деца се изплаща на родителя, осиновителя или настойника на дете, отгледано под неговия или нейния покрив до тригодишна възраст, при близнаци, до края на първата година от задължителното тръгване на училище или в случай на дете с хронично заболяване или със сериозно увреждане, до десетгодишна възраст. Обезщетението може да се изплаща на баба или дядо, ако детето е навършило една година и се отглежда или за него се грижат в дома на неговите родители с писменото съгласие на родителите. Родител, който получава помощ за грижи по домовете за деца, не може да се занимава с платена заетост до навършване на една година от детето. След като детето навърши 1 година родителят може да работи не повече от 30 часа на седмица или по-дълго, ако работи от дома си. Родителят на болно дете може да извършва възмездна дейност без ограничение във времето след като детето

навърши 1 година. Родителят на близнаци над 1 годишна възраст може да реши да работи на пълен работен ден, в такъв случай той/ тя получава само обикновения размер на помощта за грижа за дете у дома. В случай, че той/ тя реши да работи не повече от 30 часа на седмица, той/ тя има право на по-висока сума за близнаци. Родителят на родителя не може да извършва възмездна дейност преди детето да навърши 3 години, а след като навърши 3 години бенефициерът може да извършва възмездна дейност не повече от 30 часа на седмица или без ограничение във времето за работа от дома си.

Помощ за отглеждане на дете

Тази помощ се изплаща на родител, осиновител или настойник, който отглежда три или повече непълнолетни деца в своето домакинство. Тя се изплаща от датата, в която най-малкото дете навърши тригодишна възраст, докато това дете навърши осемгодишна възраст. Лице, което получава помощ за отглеждане на дете, може да работи най-много 30 часа на седмица или по-дълго, ако работи от дома си. Помощта за грижи по домовете за деца и помощта за отглеждане на дете не могат да се получават едновременно.

Помощ за раждане на дете и обезщетение за бременност и раждане

Вж. частта относно помощите за майчинство и бащинство.

Обезщетение за отглеждане на дете

Родителят, който има права съгласно здравноосигурителна схема — независимо дали е майката или бащата — може да има право на обезщетение за отглеждане на дете навършване на двегодишна възраст на детето. Това обезщетение се изплаща на единия от родителите след изтичане на периода на обезщетението за бременност и раждане или след период със същата продължителност. Това обезщетение не се изплаща, когато:

- бенефициерът упражнява възмездна трудова дейност – с изключение на възнаграждение за услуги, обхванати от лицензионни права – или практикува възмездна дейност, за която се изисква официално разрешително;
- бенефициерът получава пълното си трудово възнаграждение, докато е в отпуск (ако се изплаща само част от възнаграждението, бонусът за отглеждане на дете е равен на остатъка);
- бенефициерът получава други редовни парични обезщетения (например обезщетение за болест, пенсия за инвалидност или старост) съгласно Закон III от 1993 г. относно администрирането на системата за социална сигурност и на предоставяните обезщетения;
- Бенефициерът не може да се грижи за детето в своя дом и детето временно е било дадено за приемни грижи или настанено временно или за по-дълъг период в образователна институция или е било настанено в социална институция за над 30 дни;
- детето на бенефициера е било настанено в учреждение за дневни грижи (не се включват институциите за интегриране и реинтегриране);
- бенефициерът е задържан или лишен от свобода

Размерът на възнаграждението за грижи за дете е 70 %от средното дневно възнаграждение, ограничено до 70 %от два пъти законоустановената минимална надница.

Какво е покритието?

Семейна помощ

През 2012 г. семейната помощ (за месец) е:

- за семейство с едно дете, 12 200 HUF (43 €);
- за семейство от самотен родител с едно дете, 13 700 HUF (48 €);
- за семейство с две деца, 13 300 HUF (47 €) на дете;
- за семейство от самотен родител с две деца, 14 800 HUF (52 €) на дете;
- за семейство с три или повече деца, 16 000 HUF (56 €) на дете;
- за семейство от самотен родител с три или повече деца, 17 000 HUF (60 €) на дете;
- за семейство с хронично болно дете или дете с увреждания, 23 000 HUF (81 €);
- за семейство от самотен родител с хронично болно дете или дете с увреждания, 25 900 HUF (91 €).

Помощта е дължима и се изплаща за целия месец, независимо от датата на подаване на заявлението и датата на прекратяване на обезщетенията.

Помощ за грижи по домовете за деца

Месечната помощ за грижи по домовете за деца се равнява на минималната пенсия за старост, независимо от броя деца, с изключение на близнаци, за които сумата се умножава съответно по броя на децата; за части от месеца помощта се изчислява в тридесети части от месечната сума.

Помощ за отглеждане на дете

Помощ за отглеждане на дете се равнява на минималната пенсия за старост, независимо от броя деца. За части от месеца помощта се изчислява в тридесети части от месечната сума.

Възнаграждение за гледане на дете

Възнаграждението за гледане на дете възлиза на 70 %от дневното средно брутно възнаграждение за предходната година с таван от 70 %от удвоената минимална надница.

Как се осъществява достъпът до семейни обезщетения?

Министерството на човешките ресурси (*Emberi Erőforrások Minisztériuma*) отговаря за семейните обезщетения. Обезщетенията за семейно подпомагане се изплащат от централния бюджет и Здравноосигурителния фонд (*Egészségbiztosítási Pénztár*), но на практика се ръководят и администрират от Унгарската държавна хазна и от Националния здравноосигурителен фонд.

Заявленията за обезщетения се подават до Унгарската държавна хазна. Съществуват стандартни формуляри, налични в регионалните служби или от интернет. Интернет страницата е: www.allamkincstar.gov.hu. Формулярите са

налични и на английски език. Съществува и широкообхватна система за телефонни обаждания на унгарски език на телефон: +36-1-452-2900.

Глава X: Безработица

Кога имате право на обезщетения за безработица?

Лице, търсещо работа, е лице, което е регистрирано в националната служба по заетостта като лице, търсещо работа, т.е. което отговаря на необходимите правни и други условия, които му позволяват да работи (например то не се нуждае от разрешително за работа). Гражданите на ЕС/ЕИА се разглеждат като лица, търсещи работа, дори ако имат нужда от разрешително. Лице, търсещо работа, не може да бъде редовен студент или лице, което има право на пенсия за старост, помощи преди възрастта за пенсиониране (*korhatár előtti ellátás*) или обезщетения за лица с променена работоспособност (*megváltozott munkaképességű személyek ellátásai*), и не може да получава доход от други дейности, освен за временна работа. Лице, търсещо работа, трябва да сътрудничи с националната служба по заетостта.

Лице, търсещо работа, което е работило най-малко 360 дни през трите години преди да започне да търси работа, има право на обезщетение за лице, търсещо работа, представляващо еднодневно обезщетение за всеки десет отработени дни. Това означава, че минималното право е за 36 дни, а максималното за 90 дни.

Помощ за търсещи работа лица може да се отпусне на търсещо работа лице, което е било осигурено за най-малко 200 дни през предходните четири години. По-подробна информация има по-долу в „Какво е покритието?“.

Какво е покритието?

Системата за обезщетения за безработица включва както активни, така и пасивни обезщетения. За търсещите работа лица последното включва информация за заетост и за пазара на труда, професионални насоки и съвети, съвети за местна заетост и предложения за работа. Търсещо работа лице може също така да участва в обучение и програми за започване на бизнес. Освен това съществуват много форми на подкрепа за заетост, канализирани посредством работодателя, включващи подкрепа за създаване на работни места и запазване на работни места, и подкрепа за места за млади работници и работници с увреждания. Активната подкрепа включва: помощ за търсещо работа лице във вид на финансово обезщетение, което се полага на лица, изгубили работата си, и помощ за търсещо работа лице преди пенсиониране. Не съществува специално обезщетение за осигурени самостоятелно заети лица, те получават същото обезщетение за търсещо работа лице, като служителите на договор.

Обезщетение за търсещо работа лице

Законът предвижда обезщетението за търсещо работа лице да се изплаща за максимум 90 дни и помощите се равняват на 60% от предишната средна заплата, но сумата не може да бъде по-висока от 100% от минималната работна заплата (т.е. 93 000 HUF (€ 326)).

Размерът на това обезщетение се изчислява на базата на средното заплащане през календарната година, предхождаща изгубването на работата. Ако търсещото работа лице е работило за повече от един работодател по това време, размерът на

помощта се изчислява на базата на осредненото заплащане, което е получавало от всички свои работодатели. Ако средната работна заплата на търсещото работа лице не може да се определи, размерът на помощта се изчислява на базата на националната средна работна заплата в сектора на последното работно място или в подобен сектор.

Обезщетението за търсецо работа лице се преустановява: по искане на бенефициента, ако той бъде изваден от регистъра или получи право на пенсия за старост, инвалидност или увреждания, на обезщетения преди пенсионна възраст или на обезщетения за лица с променена работоспособност; или получава доход от други дейности за повече от 90 дни, с изключение на инцидентна работа; или приеме да бъде включен в програма за обучение, по която ще получава помощ, равна на минималната работна заплата; или започне редовно обучение; или когато периодът, на които има право приключи; или бенефициентът почине.

Помощ за търсецо работа лице преди пенсия

Съгласно принципа на закона не може една група безработни лица да се третира по-неблагоприятно от друга. В тази връзка помощ за търсецо работа лице преди пенсия се изплаща на такова лице, което:

- в рамките на пет години ще достигне пенсионна възраст,
- е получавало помощ за търсецо работа лице (álláskeresési járadék) в продължение на най-малко 45 дни, а периодът на плащане на обезщетението е към своя край,
- ще достигне пенсионна възраст след не повече от 5 години, в рамките на 3 години след прекратяване на помощта за търсещото работа лице,
- не получава обезщетение преди възрастта за пенсиониране (korhatár előtti ellátás), обезщетение за въоръжените сили (szolgálati járandóság), пожизнени анюитети за балетни артисти (balettművészeti életjáradék) или временен анюитет за миньори (átmeneti bányászjáradék),
- има достатъчно осигурителен стаж за пенсиониране (обикновено 20 години).

Съгласно приложимото законодателство на лицето, търсецо работа преди пенсия, може да се плаща, докато лицето получи право на пенсия за старост. Размерът на обезщетението е 40% от минималната работна заплата (37200 HUF (130 €)) към момента на подаване на заявлението. Ако изчислението на обезщетението за търсецо работа лице е било базирано на по-ниска сума от горепосочената, помощта ще се равнява на тази по-ниска сума.

Търсещото работа лице, което получава тази компенсация, има право да работи с временно разрешително за работа. За разлика от обезщетението за търсещи работа лица доходът от тази временна работа не оказва въздействие върху изплащането на обезщетение за търсецо работа лице. Иначе правилата за анулиране и отменяне на компенсация за търсецо работа лице са принципно същите, като тези за обезщетението за търсецо работа лице.

Как се осъществява достъпът до обезщетения за безработица?

Лице, което изгуби своята работа, трябва да се регистрира в компетентния клон на Националното бюро по труда. То трябва да се обяви само за търсецо работа

лице и трябва да си сътрудничи с тази служба. За повече информация вж.
<http://www.munka.hu>.

Глава XI: Минимални средства

Кога имате право на обезщетения във връзка с минимални средства?

В Унгария съществуват три типа специални, независещи от вноски обезщетения:

- пенсия за инвалидност;
- независеща от вноски помощ за старост;
- транспортна помощ.

Освен това съществува обезщетение за лица в активна възраст.

Пенсия за инвалидност

Пенсията за инвалидност се изплаща на всяко лице, което преди навършване на 25 години е било освидетелствано от Националния институт за медицински експерти чрез компетентната медицинска комисия като напълно неспособно да работи и което няма право на пенсия или помощ за злополука. Правото на това обезщетение започва да тече от първия ден на месеца, в който заявителят навършва 18 години. Лице, което е настанено в институция безплатно, няма право на това обезщетение.

Независеща от вноски помощ за старост

Възрастни лица, чиито доход е недостатъчен, за да се издържат, имат право на помощ за старост. Това се отнася за:

- лица на 62 или повече години или за такива, които са навършили законово установената възраст за пенсиониране и които живеят със съпруг/а или съжителстващ партньор, когато техният съвместен нетен месечен доход не превишава 160 %от минималната законово установена пенсия за старост;
- лица, които живеят сами, които са на възраст 62 или повече години, или имат право на пенсия за старост, но са под 75 г. и чиито месечен доход не превишава 95 %от минималната законово установена пенсия за старост;
- лица, които живеят сами, които са на 75 или повече години, и чиито месечен доход е под 130 %от минималната законово установена пенсия за старост. Размерът на изплащаната пенсия зависи от категорията, към която принадлежи бенефициерът.

Помощ за старост не може да се опуска или изплаща на лице, което е под попечителство или в затвора, което е живяло в чужбина повече от три месеца или което е гражданин на ЕС, чието разрешително за пребиваване е изтекло или е било прекратено.

Транспортна помощ

Тези обезщетения са предназначени да компенсират допълнителните транспортни разходи, направени от лица с изключително намалена мобилност. Това обезщетение не се изплаща на лица, които получават помощ за инвалидност.

Обезщетение за лица в активна възраст

Това обезщетение се предоставя, за да осигури минимален стандарт на живот за лица в активна възраст (на възраст от 18 до пенсионна възраст), които не са наети на работа и не учат, и които не разполагат с достатъчно ресурси за живеене.

Какво е покритието?

Пенсия за инвалидност

Размерът на анюитета за инвалидност е 33 330 HUF (117 €) на месец.

Независеща от вноски помощ за старост

По отношение на пенсията за старост, ако бенефициерът не живее сам, размерът е 80% от минималната законово установена пенсия за старост. За лица от втората категория (на възраст 62-75 г., живеещи сами) размерът на пенсията е 95 % от минималната законово установена пенсия за старост. За лица от третата категория (домакинство от едно лице на възраст над 75 години) той е 130 % от минималната законово установена пенсия за старост. Бенефициерите могат да практикуват възмездна заетост, стига техният доход от нея да е под 40 % от размера на минималната законово установена пенсия за старост.

Транспортна помощ

Размерът на транспортната помощ е производно от базовата ставка на това обезщетение, умножено по коефициента, прилаган за категорията, към която принадлежи бенефициерът. Базовата ставка е 7000 HUF (25 €) за година, а коефициентът в този случай е 1. Коефициентът е 3,5 за лица на възраст между една и 62, които учат или работят. Когато лицето с увреждания отглежда непълнолетно дете или дете под своя собствен покрив, то има право допълнително на добавка, която е 50% от базовата ставка. Ако две или повече лица с изключително намалена мобилност отглеждат деца в едно и също домакинство, всяко едно има право на добавката, независимо от броя на децата. В годината, през която се е случила причината за намалената мобилност, размерът на обезщетението се изчислява pro rata от първия ден на месеца, следващ подаването на заявлението.

Обезщетение за лица в активна възраст

По тази рамка се изплащат два вида парични обезщетения, т.е. редовна социална помощ и помощ за заместване на заетостта. Размерът на редовната социална помощ зависи от размера, състава и дохода на семейството. Размерът на помощта за заместване на заетостта е фиксиран.

Как се осъществява достъпът до обезщетения за минимални средства?

Местните правителства ръководят системата за социална помощ и те отпускат различни обезщетения за социална помощ. Анюитетът за инвалидност се

администрира от териториално компетентната агенция за социално осигуряване и се изплаща от пенсионната служба.

Оценяването за допустимост се извършва от местните органи. Заявителят трябва да попълни формуляр и да приложи документите за семейния доход (в случай на обезщетение за лица в активна възраст (*aktív korúak ellátása*) също и за семейно имущество). При определени условия са необходими и други документи, например документ за здравословен проблем или удостоверение на службата за обществена заетост относно изчерпването на обезщетението за търсещо работа лице (*Álláskeresési járadék*). Местните органи трябва да вземат решение по молбата в рамките на период от 22 работни дни, който може да бъде удължен с още 22 работни дни.

Глава XII: Дългосрочни грижи

Кога имате право на дългосрочни грижи?

Социални услуги могат да се предоставят на лица, които имат определен тип зависимост — нуждите са различни, от там и услугите за полагане на грижи, които лицето желае да получава, също се различават.

Услуги по дългосрочни грижи за стари хора

Тези услуги се предоставят:

- според степента на зависимост на лицето;
- ако има нужда от по-малко от 4 часа на ден, той или тя може да получава единствено грижи по домовете;
- ако има нужда от повече от 4 часа на ден, той или тя може да получава грижи в дом за стари хора.

Услуги по дългосрочни грижи за хора с увреждания

Той или тя трябва да страда от:

- определени видове увреждане;
- слепота или тежко увреждане на зрението;
- глухота или сериозна загуба на слуха;
- умствено увреждане по рождение или преди навършване на 14-годишна възраст;
- тежко физическо и/или функционално увреждане, което изисква помощ от друго лице.

Услуги по дългосрочни грижи за психиатрични пациенти и лица с пристрастяване и услуги по дългосрочни грижи за бездомници

За достъп до тези услуги се изисква сериозна степен на зависимост (лицето трябва да не е в състояние да изпълнява ефективно дейностите в ежедневието си живот).

Възнаграждение за полагане на грижи

Възнаграждение за полагане на грижи се изплаща на лица, които предоставят дългосрочни грижи за членове на семейството си, които са с увреждания или под 18-годишна възраст и са дълготрайно болни.

Какво е покритието?

Не съществува конкретно определение за дългосрочни грижи и няма отделна система за дългосрочни грижи. Услугите по дългосрочни грижи се предоставят в рамките на системата за здравеопазване и социални услуги. Услугите за дългосрочни грижи са базирани на социална помощ и се финансират от държавния бюджет. Предоставят се както парични обезщетения, така и обезщетения в натура.

Възнаграждение за полагане на грижи

В случай на лица със сериозни увреждания, размерът на помощта е 100 % от минималната пенсия, докато при лица със сериозни увреждания, които се нуждаят от интензивни грижи, той е 130 %.

Как се осъществява достъпът до дългосрочни грижи?

В случай на услуги за дългосрочни грижи персонални социални грижи (социални услуги) се предоставят в съответствие със Социалния закон от държавата и местните правителства. Местните правителства отговарят за организирането на услугите. Освен местните правителства НПО и църкви също могат да предоставят услуги, но единствено местното правителство е длъжно да предоставя тези услуги.

В случай на персонални социални грижи (социални услуги) съществува подробна оценка за грижи по домовете и домове за стари хора. Ако дадено лице има зависимост, не се извършва редовна преоценка. Услугите за дългосрочни грижи за лица с увреждания, психиатрични пациенти и лица със зависимости изискват извършването на редовна преоценка. Състоянието на потребителите се проверява и оценява на всеки пет години, за да се узнае какво е действителното здравословно състояние на лицето и за да се създаде или измени плана за персонално развитие за следващите пет години. (Ако състоянието на дадено лице не изисква грижи, то трябва да напусне институцията.) Прилага се национална скала за оценка, която взема под внимание ежедневните дейности на лицето, социалните и здравословните му нужди.

Обезщетенията подлежат на проверка на доходите. Основното правило е, че получателят на грижи трябва да заплати за услугата, но в случай че той или тя няма доход (или роднина, който да отговаря и да е в състояние да изпълнява неговите/нейните задължения да подпомага и да се грижи за бенефициера), услугата се предоставя безплатно.

Приложение: Полезни адреси и интернет страници

За въпроси относно социалната сигурност, касаещи повече от една държава на ЕС, можете да търсите връзка с институцията в справочната служба на институциите, поддържана от Европейската комисия и достъпна на адрес: <http://ec.europa.eu/social-security-directory>.

Запитвания, касаещи последствията върху обезщетенията от осигуряване в две или повече държави-членки, следва да се изпращат до:

Министерство на човешките ресурси
Emberi Erőforrások Minisztériuma
Arany János utca 6-8
1051 Budapest
<http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma>
<http://www.kormany.hu/en/ministry-of-human-resources>

Министерство на националната икономика
Nemzetgazdasági Minisztérium
Honvéd utca 13-15
1054 Budapest
1373 Budapest, Pf. 609.
<http://www.ngm.gov.hu>
<http://www.kormany.hu/en/ministry-for-national-economy>

Национален здравноосигурителен фонд
Országos Egészségbiztosítási Pénztár, OEP
Váci út 73/a
1139 Budapest
<http://www.oep.hu>

Централна администрация за национално пенсионно осигуряване
Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság, ONYF
Visegrádi u. 49
1132 Budapest
<http://www.onyf.hu>

Национална служба по труда
Nemzeti Munkaügyi i Hivatal
Kálvária tér 7
1089 Budapest
<http://www.munka.hu>

Унгарска централна статистическа служба
Központi Statisztikai Hivatal, KSH
Keleti Károly u. 5-7
1024 Budapest

Унгарска държавна хазна
Magyar Államkincstár
Hold u. 4.
1054 Budapest
<http://www.allamkincstar.gov.hu>

Унгарски финансов надзорен орган
Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete
Krisztina krt. 39
1013 Budapest
<http://www.pszaf.hu>